

פרשת "נח" - כיצד בונים תיבה ? - על שירות ונתינתו.

זאב (וה) פרידמן

בניית התיבה על ידי נח, עומדת במרכז של פרשתנו: " **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ, קַח לְךָ כָּל בְּשׂוּר בָּא לְפָנַי כִּי מִלֵּאָה הָאָרֶץ חָמָס, מִפְּנֵיהֶם; וְהִנְנִי מְשַׁחֲתָם, אֶת-הָאָרֶץ. עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי-גֹפֶר, קַנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת הַתֵּבָה; וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבִּיַת וּמִחוּץ, בַּכֹּפֶר. וְזֶה, אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ: שְׁלֹשׁ מְאוֹת אַמָּה, אַרְבֵּי הַתֵּבָה, חֲמִשִּׁים אַמָּה רְחֹבָהּ, וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ. צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה, וְאֶל-אַמָּה תִּכְלְנָה מְלִמְעָלָה, וּפֶתַח הַתֵּבָה, בְּצִדָּהּ תִּשְׂשֶׂים; תַּחְתֵּימָם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים, תַּעֲשֶׂה. וְאֲנִי, הִנְנִי מְבִיא אֶת-הַמַּבּוּל מִים עַל הָאָרֶץ וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי, אִתְּךָ וַיַּעַשׂ, נֹחַ: כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ, אֱלֹהִים כִּן עָשָׂה" (ר', יג' - כב').**

נח נבחר על ידי הקב"ה להקים **שירות הצלה** מגן ומחסה, **בדמותה של התיבה**, שירות המיועד לו למשפחתו ולחיות השונות שנבחרו לשרוד את המבול.

כיצד בונה נח את התיבה? כיצד מקים נח את שירות ההצלה החדש?

אנטואן דה סנט אכזופרי (29 ביוני 1900 - 31 ביולי 1944), סופר, משורר, עיתונאי וטייס צרפתי. לימד אותנו בספרו המונומנטלי "**הנסיך הקטן**", את המתווה הנכון - **כיצד בונים ספינה**: "אוספים אנשים **ונוטעים בהם את האהבה והכמיהה לים הרחב, הגדול, האינסופי**. ולא אוספים אנשים ואומרים להם לאסוף עצים, להכין תוכניות ולבנות ספינה". אם אתה רוצה להניע אנשים לבנות ספינה, אינך יכול לפנות אליהם מיד בהתחלה בהנחיות וטכניות – מה יש לעשות, כיצד ואיך יש לעשות. אלא, ראשית, עליך להסביר לאותם האנשים את **המשמעות** של הקמת השירות החדש. אם נחבר אותם ל**רציונל**, ל**יעוד ולמשמעות** של המשימה המוטלת עליהם, הרי שהמוטיבציה תהא גבוהה ומכאן אפשר יהיה להציג בפניהם את ההנחיות והמפרטים השונים.

דומה שפרשתנו מציגה מתווה דומה לזה של הנסיך הקטן, **כיצד בונים תיבה**. בשלב הראשון, הקב"ה מציג הרציונל והמשמעות: " **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ, קַח לְךָ כָּל בְּשׂוּר בָּא לְפָנַי כִּי מִלֵּאָה הָאָרֶץ חָמָס, מִפְּנֵיהֶם**", ורק בשלב השני, מציג הקב"ה לנח את מפרט ההנחיות הלוגיסטיות והטכניות: " **וְזֶה, אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ: שְׁלֹשׁ מְאוֹת אַמָּה, אַרְבֵּי הַתֵּבָה, חֲמִשִּׁים אַמָּה רְחֹבָהּ, וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ. צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה, וְאֶל-אַמָּה תִּכְלְנָה מְלִמְעָלָה, וּפֶתַח הַתֵּבָה, בְּצִדָּהּ תִּשְׂשֶׂים; תַּחְתֵּימָם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים, תַּעֲשֶׂה**".

נח נראה כמי שמתגייס למשימה שהוטלה עליו, בהקמת שירות ההצלה החדש מסוגו:

" **וַיַּעַשׂ, נֹחַ: כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ, אֱלֹהִים כִּן עָשָׂה**".

נח איש צדיק היה בדורותיו, נראה כמי שמבצע את המשימה השירותית שהוטלה עליו. נח במבחן התוצאה אכן בנה את התיבה. אבל השירות שהוטל עליו להקים, היה לא רק לבנות תיבת הצלה ומגן למשפחתו ולחיות, אלא בעיקר להשפיע על אנשי דור המבול לתקן את מעשיהם. כך למדנו **מרש"י**: " עשה לך תיבת - הרבה ריוח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ (120) שנה, ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם, עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, **אולי ישובו**".

השאלה המסקרנת היא, - כיצד ואיך ניתן השירות ?

הבה נתמקד **במהות השירות ובאופן שהוא ניתן**, כפי שמשקפים בפרשתנו. ננסה לדון מהו שירות טוב לעומת מהו שירות לא טוב. פרשתנו מציבה לנו קו פרשת מים (תרתי משמע), שמבחין בין אנשים יחידים שעוסקים באותו סוג של מתן שירות לאחר, המאופיין בתוכן ובתכלית פעילות דומים, אבל מסתבר שקיים הבדל מהותי ביניהם, **בדרך ובאופן של מתן השירות וביצוע הפעילות הדומה**. ההבדל ביניהם הוא לא - **במהו השירות הניתן**, אלא **באיך** השירות הניתן.

אנו חיים היום בעולמנו העכשווי והמודרני, **בחברת שירותים**. חברות וארגונים פיתחו אמנות שירות ללקוחות ומגדירים את ה (Service Level Agreement) SLA. למשל, תקינת זמן שהחברה

תטפל בתקלה או בבעיה. אנו כלקוחות של שירותים, יודעים תמיד לספר על חוויות שירות של וואה, כמו גם על חוויות שירות טראומטיות, של זלזול סרבול והתעלמות. המודל התיאורטי של החוקר **אוליבר** (1999) העוסק במאפייני שירות, מורכב מארבעה שלבים: **קוגניטיבי, רגשי, התאמצותי ופעולתי**.

הבה נבחן זאת בדוגמאות הבאות:

הדוגמא הראשונה, אצל שתי הדמויות המרכזיות בפרשתנו, **נח ואברהם**. שניהם פועלים על פי צו הקב"ה, באותו שירות הצלה למען תיקון האנושות. אך הם עושים זאת באופן מהותי שונה. אצל **נח** כתוב: **"את האלוהים התהלך נח"** ואילו אצל **אברהם** נאמר: **"התהלך לפניי"**. רש"י מבחין בין שניהם: "נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו". יש כאן הבדל מהותי, במידת העוצמה, בהשקעה, בהתאמצות, בהעזה, בהשתדלות, ובפרואקטיביות של כל אחד מהם **במתן שירות ההצלה למען תיקון האנושות**. **נח** מקבל הנחיה מהקב"ה, לתת שירות חינוכי וערכי, להשפיע ולתקן את דור המבול ולייסד חברה אנושית חדשה מוסרית ואיכותית, שהיא האנטי תיזה לדור המבול. **נח** איננו יוזם ואיננו מגדיל ראש. הוא מתהלך עם האלוקים וחושש לקחת יוזמות קדימה. נח מתכנס בתוך משפחתו ובתוך עצמו, "צדיק בתוך מעיל פרווה". לעומתו **אברהם**, גם הוא מקבל הנחיה מהקב"ה, לתת שירות גיור לאנשים בחברה פוליתאיסטית על מנת להעבירם לאמונה מונותאיסטית באל אחד, להקים את העם העברי מעבר לנהר ולייסד חברה מופת של עם ישראל בארצו. אברהם בניגוד לנח, מגדיל ראש, יוזם ופרואקטיבי "מתהלך לפני האלוקים" ורץ קדימה. **נח** הוא מינורי ופסיבי בדלת אמותיו, בהשוואה ל**אברהם** הפרואקטיבי היוצא מגדרו לממש את שליחותו למען האנושות.

הדוגמא השנייה בפרשתנו, אצל **שם ויפת**, בניו של נח. שני האחים, עוסקים לכאורה באותו סוג של שירות לאביהם, סוג של פעילות סיעוד וכיבוד אב, המתרחשת בסיטואציה מאד מביכה של אביהם השיכור והעירום. אך קיים הבדל גדול, בדרך ובאופן שהם מתנהגים באותה סיטואציה, **בשירות כיבוד ההורים לאביהם נח**: "ויהיו בְּנֵי-נֹחַ, הַיְצְאִים מִן הַתֵּבָה שֵׁם, וְחָם וְיָפֶת; וְחָם, הוּא אָבִי כְנָעַן. שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים בְּנֵי-נֹחַ; וַיִּמְאַלְהָ, נִפְצָה כָּל-הָאָרֶץ. וַיַּחַל נֹחַ, אִישׁ הָאֲדָמָה; וַיִּטַע, כָּרֶם. וַיִּשְׁתֶּ מִן-הַיַּיִן, וַיִּשְׁכָּר; וַיִּתְגַּל, בְּתוֹךְ אֶהְלֶה. וַיֵּרָא, חָם אָבִי כְנָעַן, אֶת, עֶרְוַת אָבִיו; וַיַּגִּד לְשָׁנֵי-אָחִיו, בְּחוּץ. וַיִּקַּח שֵׁם וַיִּפֹּת אֶת-הַשְּׂמֵלָה, וַיִּשְׂמֹו עַל-שְׂכָם שְׁנֵיהֶם, וַיִּלְכוּ אַחֲרָיִת, וַיִּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת אָבִיהֶם; וַפְּגִיחֶם, אַחֲרָיִת, וְעֶרְוַת אָבִיהֶם, לֹא רָאוּ" (ט', יח' – כג'). המפרשים שמו לב לבעיה לשונית בתחילתו של הפסוק- **"ויקח" שם ויפת**, במקום שיהיה כתוב, **"ויקחו"**. רש"י מסביר: "אין כתיב כאן ויקחו אלא ויקח, לימד על שם, שנתאמץ במצווה יותר מיפת".

מדוע שם התאמץ יותר מאחיו יפת?

ראיתי פרשנות יפה לכך אצל אחייני **הרב יעקב יוקי מאיר**. נבחן זאת מתגובתו של נח וברכתו לשני בניו, לאחר שהוא מתעורר משנתו ושכרונו ומתוודע למעשה של ילדיו: "וַיִּיקָךְ נֹחַ, מֵיַיִנו; וַיֵּדַע, אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן. וַיֹּאמֶר, אֲרוּר כְּנָעַן: עֶבֶד עֲבָדִים, יִהְיֶה לְאָחִיו. וַיֹּאמֶר, בְּרוּךְ ד' אֱלֹהֵי שָׁם; וַיְהִי כְנָעַן, עֶבֶד לְמוֹ. וַיִּפֹּת אֱלֹהִים לְיַפֵּת, וַיִּשְׁכֹּן בְּאֶהְלֵי שָׁם; וַיְהִי כְנָעַן, עֶבֶד לְמוֹ". (ט' כה' – כז').

אצל שם מצויין: **"אלהי שם"** ואילו **אצל אחיו יפת מצויין**: **"יפת אלוהים"**. רבי יהודה הלוי בספר **"הכוזרי"** מבחין בין **א-לוהים** לבין **י-ה-ו-ה**.

א-לוהים הוא תכונה שאנו מייחסים לקב"ה. משמעות המילה היא חוזק ושלטון ולכן היא משמשת לא רק לתיאור הקב"ה, אלא גם למלכים, שרים, שופטים וכדומה. לעומת זאת, **י-ה-ו-ה** הוא שמו הפרטי של הקב"ה. ההבדל בין שני השמות, הוא כהבדל בין קריאה **לאדם על פי תפקידו** (נהג, דוקטור, המפקד וכו'), לבין קריאה **בשמו הפרטי**. בצורה הראשונה, אנו מציינים תכונה חשובה ואילו בשנייה, אנו מעידים על יחס אישי.

ההכרה בא-לוהים יכולה לבוע מחקירה פילוסופית. הפילוסופים היוונים, **צאצאי יפת**, הניחו שלכל דבר בעולם ישנה סיבה הגורמת לו, וגם לסיבה ישנה סיבה, ורק בסוף מגיעים למסקנה

שסיבת הסיבות הוא האל. לעומת זאת עם ישראל, צאצאי שם, מכירים את הקב"ה בשמו הפרטי. הם אינם מסתפקים בהוכחה שהוא קיים, אלא חווים את קיומו בצורה ישירה דרך התגלות.

נראה בהקשר לנושא דיונונו - השירות. שקיימת הבחנה במתן שירות הסייעוד וכיבוד האב בין שם לבין אחיו יפת. הדיוק במילים ותיאור האירוע, מוביל אותנו למסקנה, ששם היה בעל תודעת שירות, הוא פרואקטיבי, זמין ונגיש, בעל יחס אישי ולא מנוכר לאביו, באמפתיה וברגישות. שם מכפיף את רגשותיו לערך הנעלה של כבוד וכיבוד אב.

הדוגמא השלישית בפרשתנו, אצל העורב והיונה: "וַיְהִי, מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם; וַיִּפְתַּח נֹחַ, אֶת-חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה. וַיִּשְׁלַח, אֶת-הָעֹרֵב; וַיֵּצֵא יֵצוֹא וְשׁוֹב, עַד-יִבְשֹׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ. וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה, מֵאֵתוֹ--לְרֹאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם, מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. וְלֹא-מָצְאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף-רַגְלָהּ, וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל-הַתֵּבָה--כִּי-מַיִם, עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ; וְיִסֹּף שֹׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה, מִן-הַתֵּבָה. וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב, וַהֲנִיחָה עָלָהּ-זֵית טָרֶף בִּפְיָהּ; וַיֵּדַע נֹחַ, כִּי-קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ... וַיִּשְׁלַח, אֶת-הַיּוֹנָה, וְלֹא-נִסְפָּה שׁוֹב-אֵלָיו, עוֹד. (ח', ו' -יב').

גם העורב וגם היונה, מקבלים את אותה משימת שירות ושליחות - האם קלו המים ?

אך הבדל תהומי בין השניים, בכל הקשור להזדהות, למעורבות ולהשקעה. העורב יוצא מהתיבה ונבהל מהמים ומחכה עד יבושת המים. ואילו היונה לא מוצאת מנוח לרגלה ולנפשה. היונה יוצאת מגידרה ופועלת מעל ומעבר למצופה, למלא את משימתה ואת השירות שהוטל עליה.

הדוגמא הרביעית, אצל קין והבל, עוד מפרשת "בראשית". שניהם עוסקים בשירות אמוני לקב"ה, באותה פעילות של הקרבת מנחה וקורבן. אך רק קורבנו של הבל התקבל על ידי הקב"ה. מדוע? כי הבל התאמץ והשתדל יותר והביא קורבן ברוחב לב: "ויבא קין מפרי האדמה מנחה לדי' ורש"י מפרש, שהביא מן הגרוע. "והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ד' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה". קין זילזל ועסק במתן שירות אמוני כמצוות אנשים מלומדה, כמי שבא רק לסמן וי V. הוא בוחר משהו מינימליסטי מפרי האדמה וקומץ את ידו. ואילו הבל אחיו, מגדיל ראש ופועל ברוחב לב, משקיע ומתאמץ במתן השירות. הוא נותן מבכורות צאנו ומחלביהן. לא פלא שהלקוח לשירות במקרה זה, שהוא הקב"ה, איננו מרוצה מהשירות של קין ודוחה אותו ומעדיף לקבל את שירות ההקרבה של הבל.

התובנה של ערך השירות בפרשתנו, הינו קו פרשת המים, המבדיל בין אנשים שעוסקים באותו שירות ובאותן פעילות ומטרה דומים, אך ההבדל התהומי ביניהם, בא לידי ביטוי, בתפיסת השירות המוטל עליהם, במאפיינים של, - דרך ועוצמת ההשקעה, ההשתדלות, ההתאמצות, היוזמה, רוחב הלב, הגדלת הראש, בתודעת שירות וביצירת חווית שירות.

כולנו לקוחות, הצורכים שירותים. המרכיב של איך וכיצד ניתן השירות, הוא משמעותי ובעל חשיבות רבה. אנו כצרכנים ולקוחות, מצפים מנותן השירות, - לאדיבות, ליחס, לנעימות, לחיוך, לזמינות ולנגישות. אנו מצפים מנותן השירות, שישירת אותנו בתודעת שירות ושיגרום לנו כלקוחות, חווית שירות של וואהה....

לכן, לא אחת במקום של מסגרת שירות אחד, נפגוש שני עובדים הנותנים שירות דומה, אך תהום פעורה ביניהם בכל הקשור לתודעת השירות וחווית השירות שהם גורמים למקבלי השירות.

כך אצל נח ואברהם, כך אצל שם ויפת, כך אצל העורב והיונה וכך אצל קין והבל.

החיבור למשמעות עושה את ההבדל בהנעת אנשים לבניית שירות ובנתינתו, - כך כאשר בונים תיבה של נח וכך כאשר בונים ספינה של הנסיך הקטן.

כמילות השיר של חמוטל בן זאב בלחנו של בועז שרעבי ובביצועו: "לתת את הנשמה ואת הלב, לתת כשאתה אוהב ואיך מוצאים את ההבדל שבין לקחת ולקבל, עוד תלמד לתת, לתת".

